

Regeringen
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Avdelningen för bedömning av
utländsk utbildning
Tuula Kuosmanen
YTTRANDE

2003-08-12
Reg.nr 13-2485-03

Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande

Högskoleverket har anmodats yttra sig över departementskrivelsen Validering m.m. – fortsatt utveckling av vuxnas lärande (DS 2003:23), nedan benämnt skrivelsen.

Övergripande synpunkter

Valideringsutredningarna hade enligt sina respektive direktiv att lägga fram förslag avseende den gymnasiala nivån. I sitt yttrande över Valideringsutredningens betänkande *Validering av vuxnas kunskap och kompetens* (SOU 2001:78) förde Högskoleverket fram att validering borde sättas in i ett helhetsperspektiv - validering borde omfatta hela utbildningssektorn och arbetsmarknaden ända upp till högskolenivå. Högskoleverket saknar ett sådant helhetsperspektiv i skrivelsen. Nedan återfinns Högskoleverkets synpunkter i dessa frågor. Numreringen följer skrivelsens disposition.

2.1 Validering av reell kompetens

Högskoleverket delar inte uppfattningen att det redan finns en ordning för validering av utländska högskoleexamina eller utländska utbildningar.

Den bedömning av utländsk högre utbildning som Högskoleverket gör har arbetsmarknaden som huvudsakligt användningsområde. Högskoleverket gör bedömningarna utifrån dokument, dvs. bedömer enbart den formella utbildningen, medan validering av reell kompetens handlar om bedömning av den enskildes samlade kunskap och kompetens som förvärvats på olika sätt – formellt, icke-formellt och informellt.

Universitetens och högskolornas ansvar att validera är förordningsreglerat. Validering kan förekomma dels vid antagning, dels som tillgodoräknande efter det att antagning ägt rum. För beslut om tillgodoräknande finns det ett allvarligt problem. Det är endast den som är antagen som kan få tidigare studier/yrkeserfarenhet tillgodoräknade. Det finns få incitament från lärosätenas

sida att i förväg validera en sökandes hela kompetens för ett eventuellt tillgodoräknandebeslut. Högskoleverket anser att det är av yttersta vikt att detta problem undanröjs.

Ett sätt att göra validering av reell kompetens synlig är att lärosätena i sina årsredovisningar exemplifierar på vilket sätt tidigare kunskap och kompetens har validerats för antagning och beslut om tillgodoräknande.

Som anförts ovan anser Högskoleverket inte att skrivelsen tar ett helhetsperspektiv på validering. Det vore förödande om tillvaratagandet av den formella, icke-formella och informella kunskap och kompetens, som erhålls i det livslånga och livsvida lärandet, begränsas av att man skiljer mellan validering på högskolenivå och validering på andra nivåer och inom andra områden. Risken för detta är överhängande om man inte diskuterar validering i ett helhetsperspektiv, oavsett nivå, bransch eller utbildningsområde.

2.3 Delat ansvar för validering

Högskoleverket delar skrivelsens förslag. Det är rimligt att ansvaret delas mellan utbildningsväsendet och arbetslivet men det är viktigt att båda parterna är överens om fördelningen och legitimiteten i processen.

2.4 Genomförande av validering

Högskoleverket instämmer i förslaget. I verkets remissyttrande till *Validering av vuxnas kunskap och kompetens* instämde Högskoleverket i utredarens förslag om att fastställa i lag och/eller förordning kommunernas skyldighet att erbjuda validering men att detta inte i sig innebär att kommunerna själva måste genomföra valideringen. Högskoleverket anser det fortfarande angeläget att i författningsform styrka den enskildes rätt/möjlighet till validering.

Högskoleverket anser att samverkan mellan olika aktörer i valideringsprocessen är av avgörande betydelse för att resultatet skall bli framgångsrikt. Högskoleverket har kännedom om projekt som rör kompletterande utbildning för utländska lärare där det visat sig att de olika aktörerna har olika syften med kompletteringen. Arbetsförmedlingen har målet att den utländska läraren snarast möjligt skall komma ut på arbetsmarknaden, vilket kan betyda att kortast möjliga kompletterande utbildning upphandlas, även om det inte ger full behörighet eller anställningsbarhet på lång sikt. Ett annat exempel är att arbetsförmedlingen beställer en praktisk-pedagogisk uppdragsutbildning av högskolan utan att tillförsäkra sig om att de utländska lärarna som genomgår utbildningen faktiskt får en lärarexamen. Högskolan kan genomföra uppdragsutbildningen utan att ta ställning till huruvida lärarexamen kan utfärdas efter fullföljd utbildning eller om ytterligare studier krävs. När projektet är avslutat har både arbetsförmedlingen och

högskolan nått sina mål, men den utländske läraren saknar fortfarande lärarexamen. En samordning av kommuners, högskolors, branschorgans och arbetsförmedlingars insatser är därför av yttersta vikt. Ett utvecklingsarbete för att skapa sådan samordning måste därför anses vara en åtgärd med högsta prioritet. Svårigheterna med olika målsättningar för olika aktörer finns t.ex. belyst i rapporten *Validering av invandrade akademikers yrkeskompetens – Erfarenheter från Nätverk Sörmland*, Integrationsverkets rapportserie 2003:04.

2.5 Statens roll

Högskoleverket instämmer i förslaget att staten skall ta ansvar för att främja utvecklingen av legitimitet, kvalitet och metoder men anser att utvecklingsarbetet inte bör vara tidsbegränsat. Kvalitetsarbete och metodutveckling är en dynamisk process där planering och genomförande inte bör snävas in från början till att omfatta exakt fyra år. Långsiktighet och permanent struktur behövs för metodutveckling och för att stimulera till regional samverkan. Dessutom är det viktigt att staten tar ett helhetsansvar när det gäller att föra ihop olika myndigheters eller aktörers enskilda målsättningar till en sammanhållen och för samhället och individen godtagbar lösning.

När det däremot gäller valideringsdelegationens verksamhet, kan denna säkert utvärderas efter en viss tid, förslagsvis fyra år.

Högskoleverket är tveksam till om Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) är rätt organisation för valideringsdelegationen framförallt om högskolenivån också skall kunna föras in. CFL är som man själv säger ”en erfaren aktör inom distansutbildning på gymnasienivå” (hemsidan 2003-06-18). I regleringsbrev för budgetåret 2003 anger regeringen att verksamhetsområdet omfattar vuxenutbildning. Om valideringsdelegationen får sin hemvist hos CFL och verksamhetsområdet ändras till att även omfatta högskoleutbildning är det nödvändigt att CFL tillägnar sig kunskap om högskolesektorn.

2.6 Finansiering

Högskoleverket instämmer i att de berörda myndigheterna bör ta ansvar för finansiering när så är möjligt. Emellertid framgår det inte i skrivelsen om medel för validering kommer att tilldelas de olika myndigheterna. Högskoleverket befarar att finansieringen och inte den enskildes behov av validering kommer att styra möjligheten till validering. Det är viktigt att skapa en ordning där myndighetsgränser för finansiering inte försvårar eller förhindrar att validering kommer till stånd.

I remissyttrandet över *Validering av vuxnas kunskap och kompetens (SOU 2001:78)* gav Högskoleverket utredaren stöd i förslag till ekonomiskt stöd vid validering,

och att studiemedel för deltagande i validering skall kunna uppbäras av personer över 50 år. Det är Högskoleverkets mening att studiemedel bör kunna ges även till den som är äldre än 55 om ingen annan finansiering kan ordnas.

3. Vägledning

Högskoleverket har i sitt remissyttrande till *Karriärvägledning.se.nu* konstaterat att det inte finns utrymme att föreskriva hur kommunerna skall organisera sin vägledningsverksamhet inom det nuvarande styrsystemet med mål- och resultatstyrning. Högskoleverket ser inte att det i det nu lagda förslaget finns någon lösning på detta.

Högskoleverket ifrågasatte i *Karriärvägledning.se.nu* nyttan av uppbyggnad av ett nationellt IT-system framförallt med tanke på kostnaderna. Skolverket har sedan remissen lades fram utvecklat en modell för en nationell IT-portal och också gjort kostnadsberäkningar. För att en IT-portal skall uppfylla kvalitetskriterier på bland annat tillförlitlighet, krävs i regel att uppdatering av information görs av aktuell sakmyndighet. Det framgår inte av skrivelsen huruvida insamlande och uppdatering skall göras av en utsedd myndighet eller om det skall skötas av respektive sakmyndighet. En nationell IT-portal för vägledning måste dessutom kunna stödja många olika målgrupper.

Under förutsättning att de kostnadsberäkningar som Skolverket gjort och att uppdatering sköts av respektive sakmyndighet ser inte Högskoleverket i dagsläget något hinder mot uppbyggnad av en nationell IT-portal som en av ingångsvägarna till information och vägledning. Högskoleverket vill ändå betona att en IT-portal inte kan ersätta individuell vägledning som får allt större betydelse och blir alltmer komplex med en föränderlig arbetsmarknad och utbildningsvärld.

4.3 Lärcentrum och studiecentrum

Högskoleverket anser att uppdraget med att utarbeta riktlinjer och kvalitetskriterier för lärcentra kan utföras i samverkan av Skolverket och Nätuniversitetet utan Högskoleverkets medverkan.

5. Eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan

Högskoleverket anser i likhet med skrivelsen att staten bör ta över ansvaret från kommunerna för finansiering av viss påbyggnadsutbildning och att sådana efterprovning anordnas som Kvalificerad Yrkesutbildning (KY).

Under 5.3 *Förnyelse av systemen för vissa eftergymnasiala yrkesutbildningar* förs tankar fram på inrättande av ett system för yrkesutbildningar som bygger på gymnasieskola men som organisatoriskt befinner sig utanför högskolesektorn och KY. Högskoleverket ifrågasätter behovet av ytterligare en nivå/ sektor för postgymnasial utbildning utöver högskolesektorn och KY-sektorn. Ju fler nivåer och sektorer, desto svårare blir det att skapa möjligheter till övergångar. Desto svårare blir det också att tillgodoräkna tidigare studier och erfarenheter.

Korrekt information till presumtiva elever/studenterna om möjligheter till fortsatta studier och tillgodoräkning inom och utom landet blir allt viktigare. Flera europeiska länder, bland annat i östra Europa, har svåröverblickbara yrkesutbildningssystem där sektorerna har visat sig vara "återvändsgränder" för den enskilde individen och som vållar problem i samband med erkännande av utbildning i andra länder. Högskoleverket ifrågasätter inte behovet av yrkesutbildningar av olika karaktär men anser att dessa borde placeras in i de redan befintliga sektorerna. Högskoleverket förutsätter att det görs en noggrann översyn innan ett eventuellt beslut fattas.

6. Certifiering av utbildningsanordnare

Det är viktigt att regeringen överväger nackdelarna med att fler aktörer får rätt att utfärda betyg. Högskoleverket har inget att invända mot att en översyn görs av möjligheterna till myndighetsutövning i ett entreprenadsystem, men menar att det finns en risk för att betygens jämförbarhet skulle minska ytterligare om nya kategorier av utbildningsanordnare tillkommer. Det mål- och kriterierelaterade betygssystemet är krävande att förstå och använda, och betygen har redan bristande jämförbarhet, vilket i sin tur skapar problem vid urvalet till högre utbildning. Den enskildes rättsäkerhet måste dessutom noga beaktas vid sådana eventuella förändringar.

Beslut att avge detta yttrande har fattats av universitetskanslern efter föredragning av handläggaren Tuula Kuosmanen, utredaren Per-Gunnar Rosengren och handläggaren Anna-Karin Malla i närvaro av kanslichefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Ulf Öhlund. I beredningen har även handläggaren Eva Ragnarsson och handläggaren Stefan Löfkvist deltagit.

Sigbrit Franke

HÖGSKOLEVERKET

YTTRANDE

2003-08-12

Reg.nr 13-2485-03

Sid 6

Tuula Kuosmanen